

Píše Petra Liebl

(E*forum, 30. 12. 2020)

Česká literatura je v Německu známá spíše méně, což souvisí jednoduše s malým počtem přeložených titulů - a to i navzdory rychlému nárůstu v souvislosti s Lipským knižním veletrhem v roce 2019, na němž byla Česká republika hostující zemí. Nárůst překládaných titulů je z 5,5 titulů ročně (ještě v roce 2017) na 25 v roce 2019. Obecně tvoří překladová literatura na přesyceném německém knižním trhu v posledních letech pouze 12 procent všech publikací. Podle údajů německého Burzovního spolku (Börsenverein des Deutschen Buchhandels) přitom jednoznačně dominuje anglický jazyk. Sázka na neznámé autory z malých států představuje pro německá nakladatelství ekonomické riziko.

Vydavatelství Volland&Quist založené v roce 2004, v němž vyšla námi recenzovaná publikace ***Die letzte Metro. Junge Literatur aus Tschechien [Poslední metro. Mladá literatura z Česka]*** (ed. Martin Becker / Martina Lisa), **Drážďany a Lipsko: Volland&Quist, 2017**, se ovšem do tohoto rizika vědomě pouští. Vedle literatury moderních žánrů, jako je např. lyrika mluveného slova (Spoken-Word-Lyrik), se specializuje také na romány a povídky mladých autorů a autorek z jižní, východní a střední Evropy. Jedna z překladatelek vydavatelství, Martina Lisa, texty pro knihu *Poslední metro* v některých případech vůbec poprvé převedla do němčiny.

Antologie s atraktivním motivem na obálce (metro vyjíždějící z tunelu) obsahuje 32 krátkých textů celkově od 18 českých autorů a autorek. Přesněji řečeno se jedná o 33 textů od pravděpodobně 20 autorů, kniha totiž nezačíná klasickou předmlouvou, nýbrž originální stejnojmennou povídkou, jakousi „zprávou o zkušenostech“ (s. 9nn.), jejímiž autory jsou vydavatelé. Skvělý text, v němž obyvatel kolektoru trochu zasněným, legendy připomínajícím stylem v ich-formě velmi volně předjímá mnohá témata a figury z publikace, a přitom akcentuje dvě „instituce“: jednak pražské metro s jeho příběhem a obzvláště fenomén „posledního metra“ a také hospodu, popř. rozhovor u piva. Co text ovšem vůbec neprozrazuje, je skutečnost, jak vydavatelé postupovali při výběru autorů. Jediným odkazem jsou slova na přebalu: „Jak a kde se setkáme s mladou českou literaturou? Možná v pražském metru? A je česká hospoda stále ještě ultimativním místem inspirace? ‚Klábosení‘ u piva jako literární topos je v této knize pouze výchozím bodem pro divokou jízdu obrazy, styly a hlasy svéhavé české současné literatury.“

Šíře zastoupených žánrů a stylů se ukazuje vskutku být velmi velká: básně, písňové texty, krátké povídky (short story), ukázky z románů nebo sloupky. Některé texty mají pouze pár řádků, jiné mají téměř dvacet stran. Stylová pestrost sahá od klasické

vypravěčské polohy (např. Dora Čechova, s. 122nn.) až k experimentální kalendářové lyrice (Ondřej Buddeus, s. 173nn.). Tematicky nás kniha provádí od metra přes hospody a zdejší rozhovory u piva k tématům emigrace, zkušeností z pobytů v zahraničí až ke vztahovým problémům různého druhu (homosexuálním a heterosexuálním, obecně mezilidským). Podíl autorů a autorek je velmi vyrovnaný, podíl autorek dokonce v poměru 10:8 lehce převažuje. V osobě Dory Čechovy, která má ruské kořeny, je dokonce zastoupena i autorka s rodinnou migrační historií. Už tento telegrafický výčet nám umožňuje říci, že jde o velmi pestrou směsici, a to na všech úrovních. Byla právě pestrost kritériem výběru?

Podtitul knihy – *mladá literatura* – je trochu zavádějící. Zastoupeny jsou totiž různé ročníky narození mezi lety 1946 až 1992 – dva z autorů, Vladimíra Čerepková a Filip Topol, již před několika lety dokonce zemřeli. Mnohá jména jsou na českém knižním, hudebním nebo žurnalistickém trhu navíc už etablována, někteří autoři (v jejich čele Rudiš, Viewegh, Hakl) už byli opakovaně přeloženi do němčiny, Rudiš napsal svůj poslední román *Winterbergs letzte Reise* [Winterbergova poslední cesta] dokonce přímo německy. Označení „mladá“ se tedy zřejmě vztahuje pouze na texty publikované v České republice nedávno a v mnohých případech do němčiny přeložené vůbec poprvé právě pro tuto antologii. Slovo „soudobá“ by v tomto případě bylo přesnější.

Překladatelka Martina Lisa se nezdá být zastánkyní doslovného překladu – je to velmi odvážné a často se jí to daří. Tento přístup ale někdy vede k obsahovým a stylistickým nepřesnostem, popř. ke vzdálení od originálu. Tak např. píše v textu Igora Malijejského *Das Goldene Glöckchen* (s. 16nn.) všechny SMS zprávy pouze malými písmeny, ačkoliv to autor v originále nedělá, a nedodržuje originální přechod u sloves od přítomného k minulému času (ods. 17 dole). K podobné věci, jen obráceně, dochází v textu Dory Kaprálové *Bašu šiši děkni* (ods. 166 dole), kde oproti originálu není užitý přechod do přítomného času. Od stylu Filipa Topola v textu *Tag und Nacht* (s. 60nn.) se vzdaluje tím, že věty dlouhé přes celé odstavce někdy dělí na kratší celky, což oslabuje subjektivní dojem z originálu – tok myšlenek už neplyne s tak nepokojnou rychlostí. Posuzovat překlady lyrických textů je už těžší, protože básně často poskytují prostor k interpretaci, tento prostor je při překladu ovšem někdy nutné jednoznačně omezit. To je případ třetí básně v Malijejského textu *Das Goldene Glöckchen* (s. 22 nahoře). Lisa volí gramaticky přípustnou variantu („nicht zu ende gesprochenen sätze / wie kinderlose frauen / wahnsinnige bedeutungen / die nichts mehr tragen“). Působivější by ovšem byl překlad věrnější originálu („nicht zu ende gesprochenen sätze / sind wie kinderlose frauen / wahnsinnig durch bedeutungen / die sie nicht mehr tragen Arden“). Jednoznačně špatný je překlad jednoho verše v první básni téže povídky (s. 17) („röteten das meer / der straßenbahninseln“), v originále ovšem stojí doslova přeloženo („röteten das meer / um die straßenbahninseln“). Trochu dramaticky je pak v textu Emila Hakla *Planet Žižkov* (s. 39) přeloženo slovní spojení „domácí hádka“, doslova „Hausstreit“, jako „häusliche [...] Gewalt“. Dále nalezneme také několik chybně pochopených, popř. přeložených slov: např. fráze „krákat se za vlasy“, která znamená prostě „sich schmerzhaft an den Haaren ziehen“, zní v překladu ovšem „liegen sich zwei dicke Frauen krähend in den Haaren“ (s. 39). Tyto a další

nepřesnosti nejsou nezbytné, celkovou výpověď originálů ovšem nemění. Klasicky psané příběhy sluší překladatelce Martině Lise více, v případě experimentálních textů někdy přesně neodhadne styl originálu.

Je třeba velmi pochválit, že na konec knihy vydavatelé umístili abecední seznam autorů a autorek obsahující základní informace o jejich životě a literárním působení, jakož i údaje o již existujících překladech do němčiny. Stejně tak jsou velmi praktické abecedně seřazené údaje o zdrojích, čtenář se tak totiž dozví originální český titul včetně vydavatelských údajů, což velmi pomáhá při dalších rešerších.

Přes všechnu kritiku a nejasnosti je nanejvýš potěšující, že tato antologie vznikla. Kniha jako *Poslední metro* má potenciál upozornit současně na více autorů. Antologií se podařilo německému publiku představit mnoho úspěšných soudobých českých autorek a autorů se vši neuvěřitelnou šíří stylů, témat a žánrů. Metro a „klábosení u piva“ nakonec nejsou tak všudypřítomné, jak se trochu stereotypně oznamuje v textu na přebalu, prvotní a veskrze mnohostranný náhled do „svéhlavé české současné literatury“ je zde tedy zprostředkovan každopádně přesvědčivě. Kniha má potenciál vzbudit ve čtenáři chuť číst víc. Je naším přáním, aby v dohledné době vyšly v německém překladu kompletní knihy těchto autorů a autorek. Díky Martině Lise se to už v roce 2019 podařilo s románem *Im Schrank* (orig. *Ve skříni*) Terezy Semotamové, který byl v antologii představen pouze ve výňatcích.

Přeložil Lukáš Motyčka

Martin Becker / Martina Lisa (eds.): *Die letzte Metro. Junge Literatur aus Tschechien*. Dresden und Leipzig: Voland & Quist, 2017, 208 s.

www.ipsl.cz